Сэдэв 1. Санхүү, эдийн засгийн суурь ойлголтууд /давтах хичээл**/**

П.Жаргалтуяа /Доктор(Ph.D.), профессор/

Агуулга:

1. Санхүү, эдийн засгийн суурь ойлголтууд

Эдийн засгийн суурь ойлголтууд

- **Эрэлт, *нийлүүлэлт* :** Худалдан авах чадвараар баталгаажсан хэрэгцээг эрэлт гэнэ. Нийлүүлэлт нь хэрэглэгчийн худалдан авах түвшинд зах зээлд нийлүүлэх боломжтой бүтээгдэхүүний тоо хэмжээ.
- **Валютын ханш.** Аль нэг улсын валютыг өөр нэг улсын валютаар илэрхийлсэн үнэ. Валютын ханш буюу гадаад валютын үнэ уг валютын эрэлт, нийлүүлэлтээр тодорхойлогдоно. Валютын ханш нь:

  ЭРЭЛТ > НИЙЛҮҮЛЭЛТ → **ҮНЭ ӨСНӨ**; ЭРЭЛТ < НИЙЛҮҮЛЭЛТ → **ҮНЭ БУУРНА**

- ***Инфляци* .** Хэрэглэгчдийн худалдаж авсан бараа, үйлчилгээний нэр төрөл, чанар өөрчлөлтгүй тогтвортой байхад үнэ дунджаар хэрхэн өөрчлөгдөж буйг хэмжих үзүүлэлт.

Эрэлт, нийлүүлэлтийн муруй

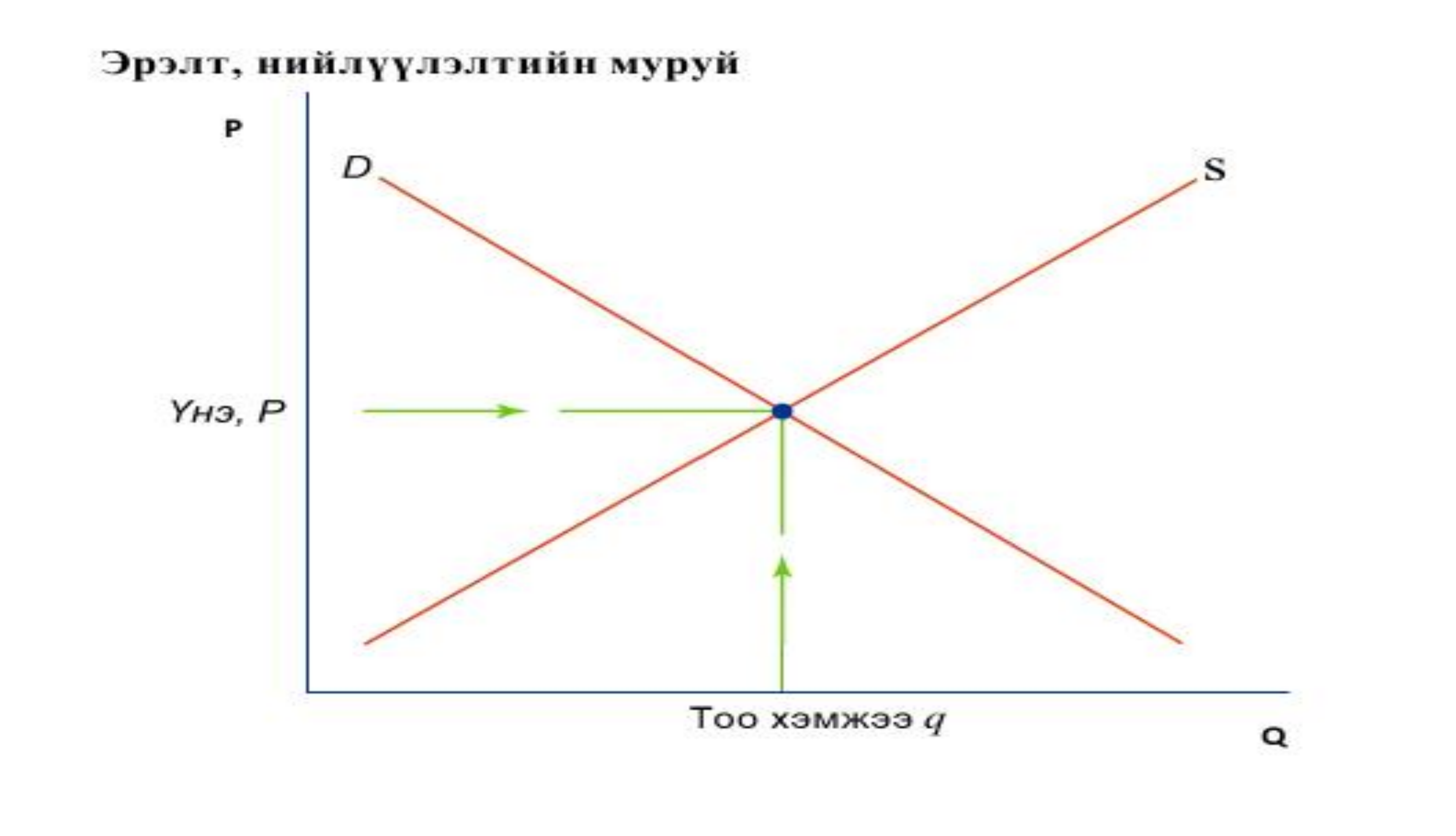

Монгол улсын инфляцийн түвшин /жилийн дундажаар/

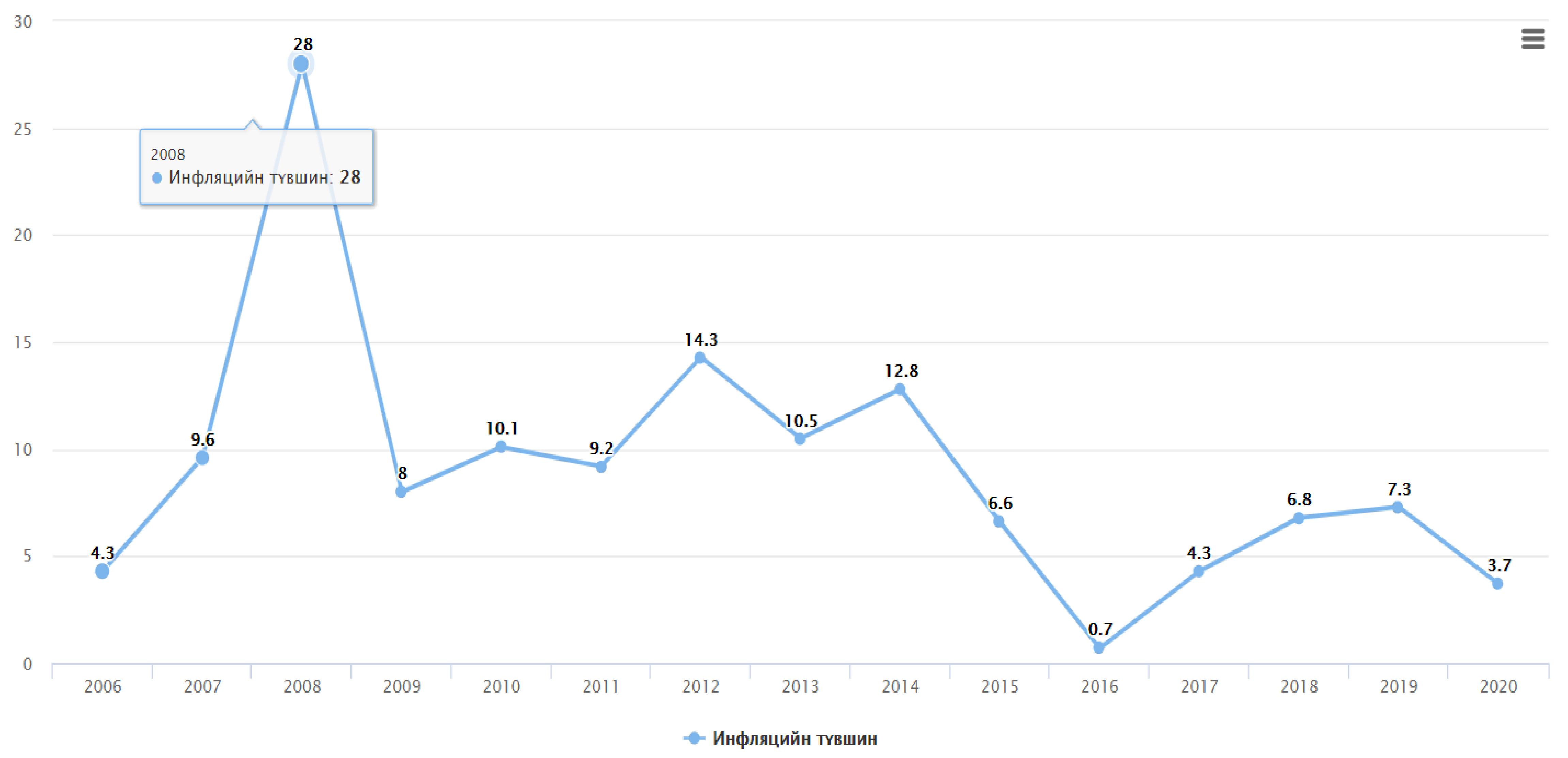

Эх үүсвэр: Статистикийн мэдээллийн сан

Хэмжих нэгж: хувь

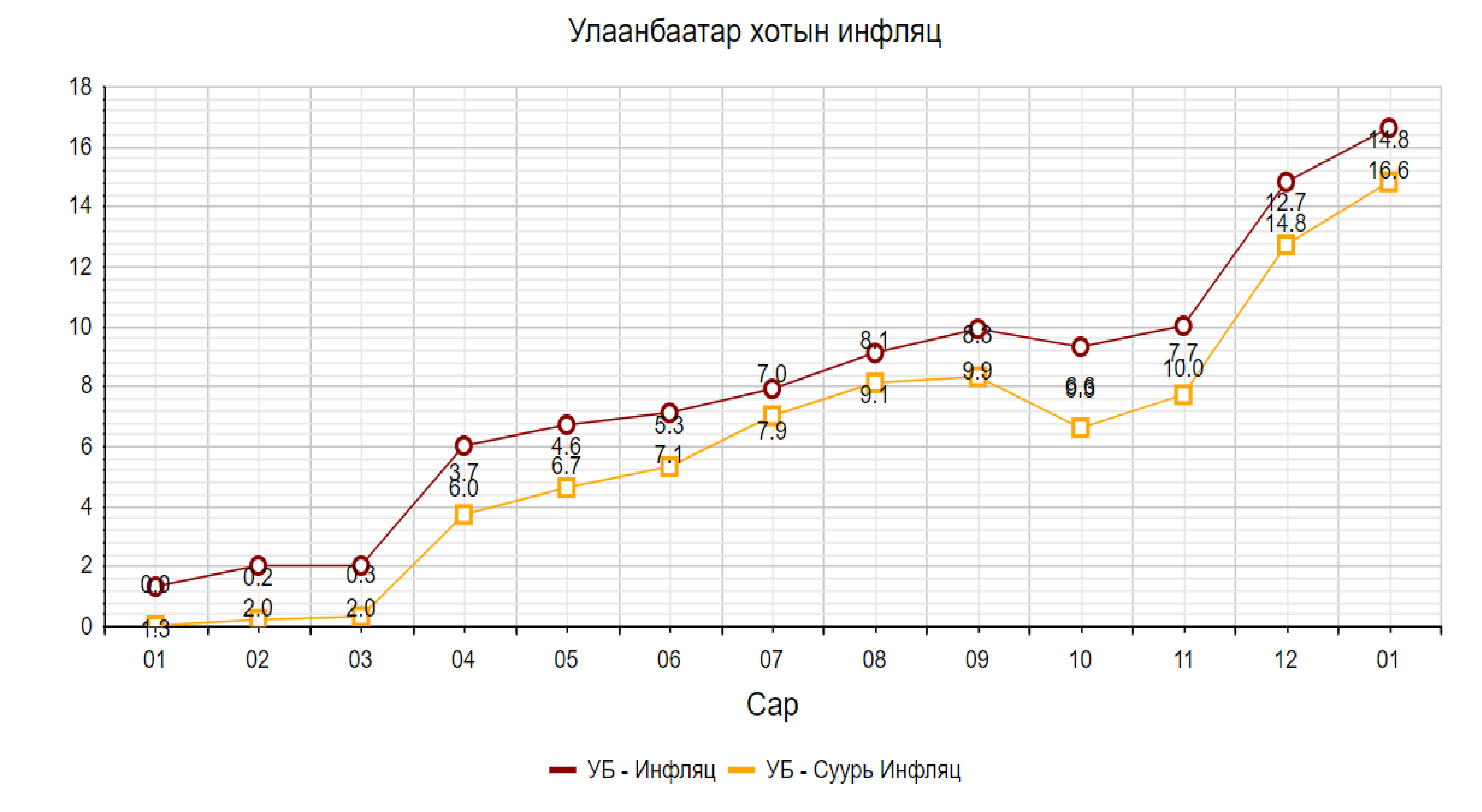

Улаанбаатар хотын инфляц
0
2
4
6
8
10
12
14
16
18
01
02
03
04
05
06
07
08
09
10
11
12
01
Сар
УБ - Инфляц
УБ - Суурь Инфляц

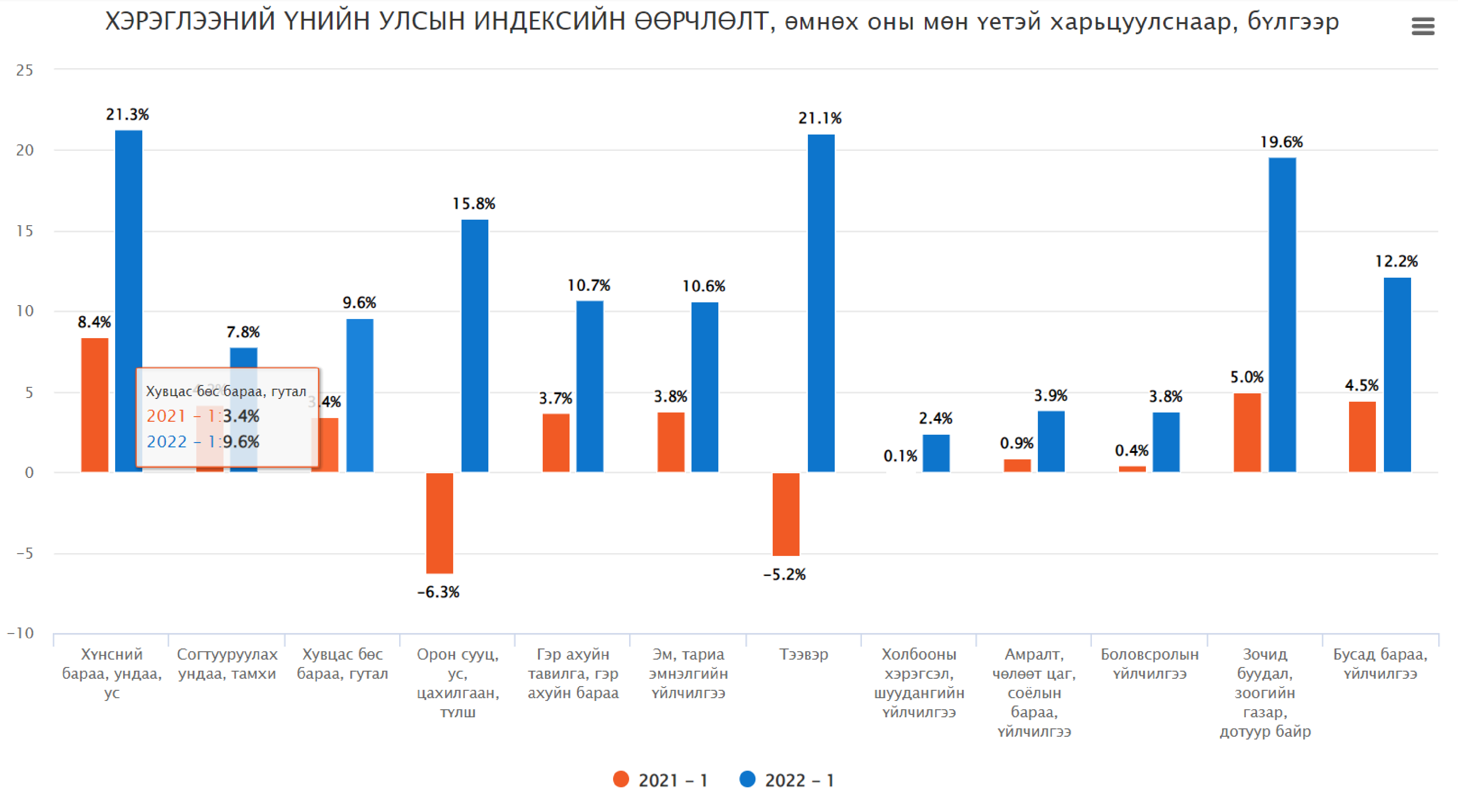

ХЭРЭГЛЭЭНИЙ ҮНИЙН УЛСЫН ИНДЕКСИЙН ӨӨРЧЛӨЛТ, өмнөх оны мөн үетэй харьцуулснаар, бүлгээр
25
20
15
10
5
0
−5
−10
21.3%
8.4%
7.8%
9.6%
3.4%
15.8%
−6.3%
10.7%
3.7%
10.6%
3.8%
21.1%
−5.2%
2.4%
0.1%
3.9%
0.9%
3.8%
0.4%
19.6%
5.0%
12.2%
4.5%
Хувцас бөс бараа, гутал
2021 – 1: 3.4%
2022 – 1: 9.6%
Хүнсний бараа, ундаа, ус
Согтууруулах ундаа, тамхи
Хувцас бөс бараа, гутал
Орон сууц, ус, цахилгаан, түлш
Гэр ахуйн тавилга, гэр ахуйн бараа
Эм, тариа эмнэлгийн үйлчилгээ
Тээвэр
Холбооны хэрэгсэл, шуудангийн үйлчилгээ
Амралт, чөлөөт цаг, соёлын бараа, үйлчилгээ
Боловсролын үйлчилгээ
Зочид буудал, зоогийн газар, дотуур байр
Бусад бараа, үйлчилгээ
2021 – 1
2022 – 1

Валютын ханшны өөрчлөлт/сарын эцсээр/

2878₮=1$

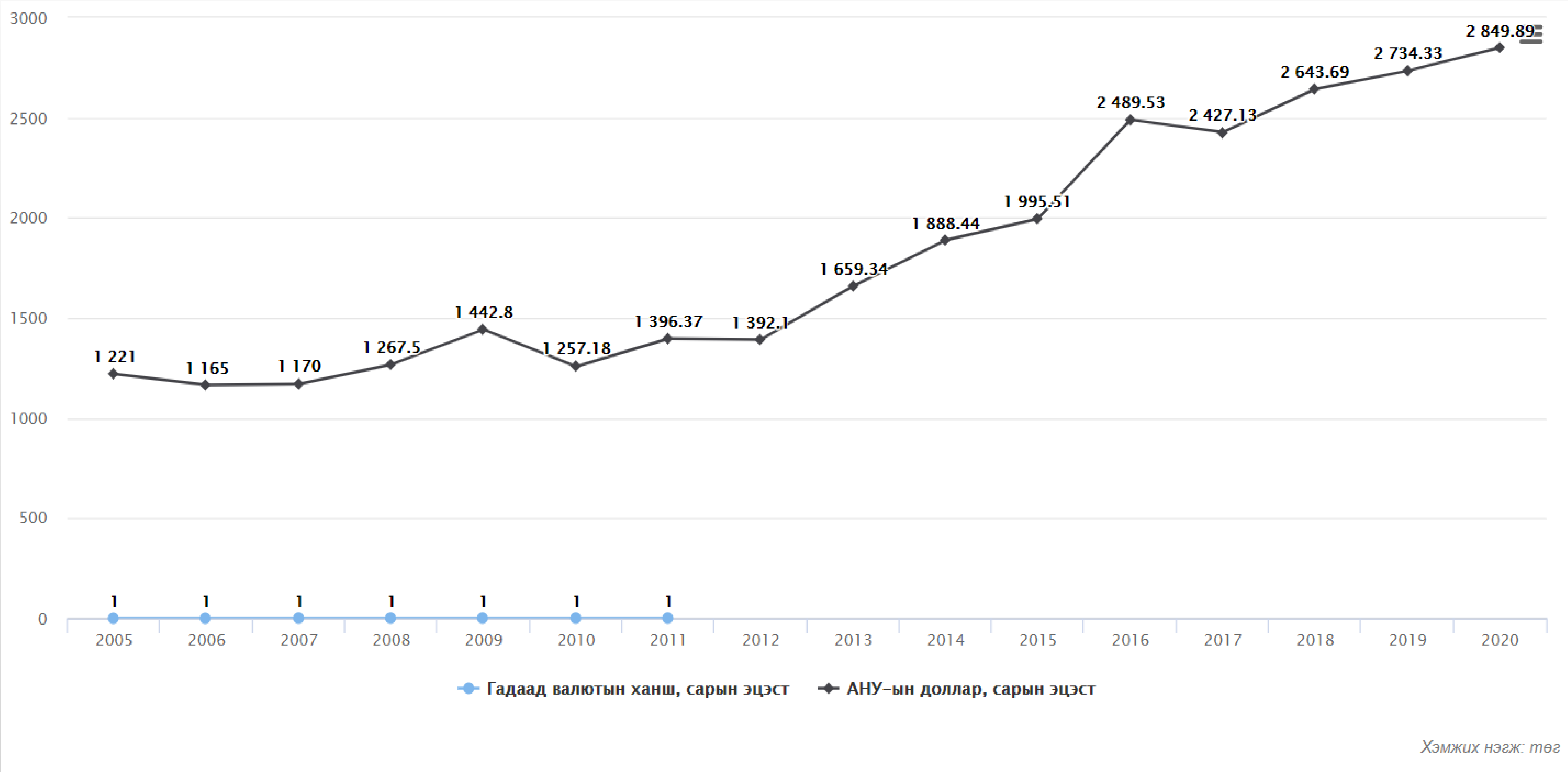

Эх үүсвэр: Статистикийн мэдээллийн сан

ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ, салбараар, сая төгрөг

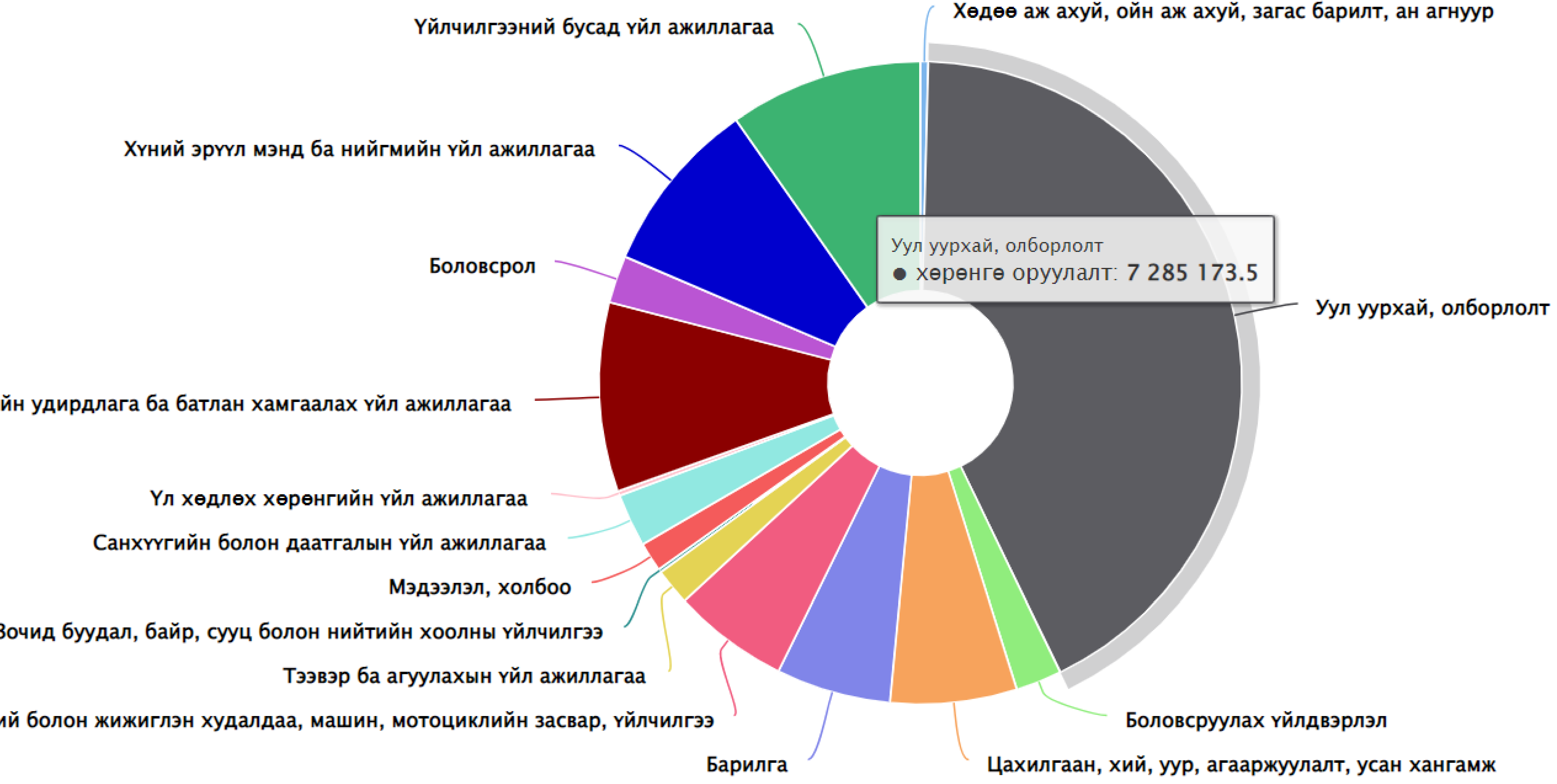

Санхүү, эдийн засгийн суурь ойлголтууд

- ***Хувьцаа***. Компанид хөрөнгө оруулсан, өмч эзэмшигч болохыг, ногдол ашиг авах эрхийг батагаажуулсан үнэт цаас.
- ***Бонд***. Засгийн газар болон хувийн компаниас төсөл, хөтөлбөр, хөрөнгө санхүүжилт босгох зорилгоор гаргасан, тодорхой хугацааны дараа үндсэн болон хүүгийн төлбөрөө буцаан төлөх нөхцөлтэй өрийн бичиг буюу үнэт цаас юм.
- ***Өгөөж, эрсдэл***. Бусад хүчин зүйлс тогтмол байхад өгөөж өсөхийн хэрээр хөрөнгийн үнэ цэнэ өсөж, эрсдэл өсөхийн хэрээр хөрөнгийн үнэ цэнэ буурах зүй тогтолтой. Эрсдэл, өгөөжийг нэг хөрөнгийн хувьд тодорхойлохоос гадна багцын хувьд болон тодорхой бизнес, төслийн түвшинд тодорхойлж болно.
- ***Банкны хадгаламжийн болон зээлийн хүү.***

Зээлийн хүү/хувиар/

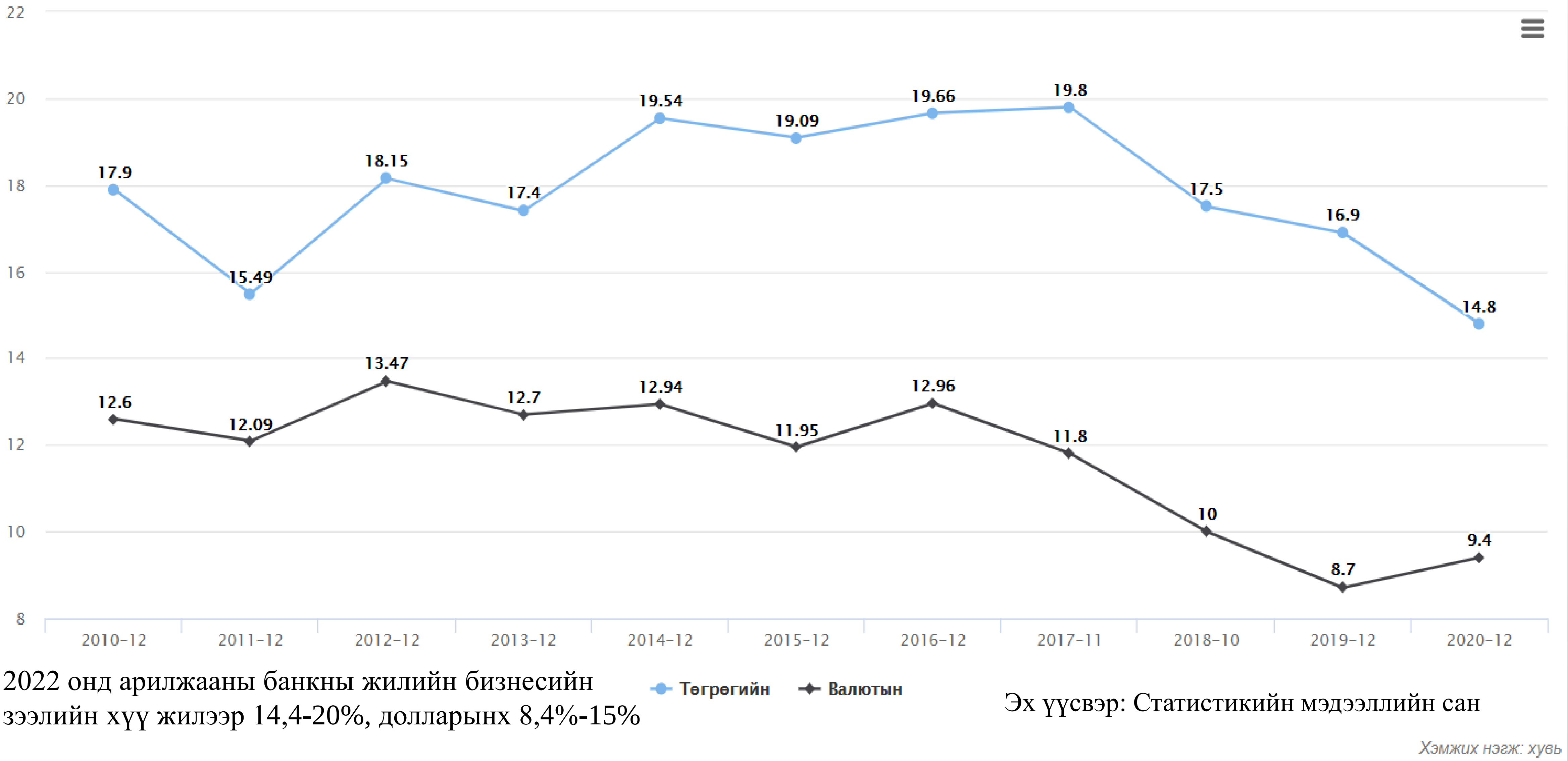

2022 онд арилжааны банкны жилийн бизнесийн зээлийн хүү жилээр 14,4-20%, долларынх 8,4%-15%

Эх үүсвэр: Статистикийн мэдээллийн сан

ЖДҮ эрхлэгчдэд олгосон зээлийн өрийн үлдэгдэл /ЭЗ-ийн салбараар/

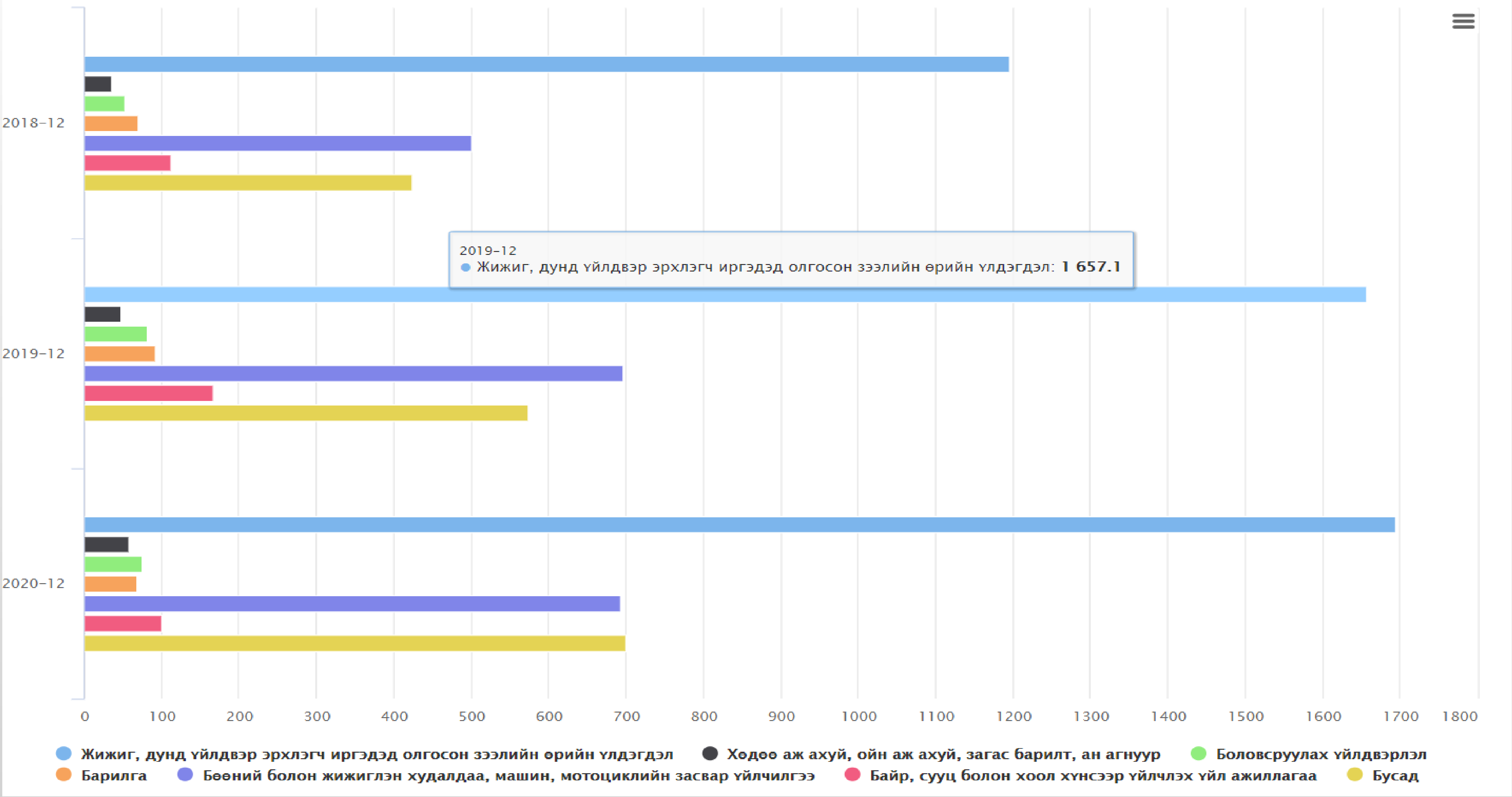

Арилжааны банкны зээлийн хүүний түвшин

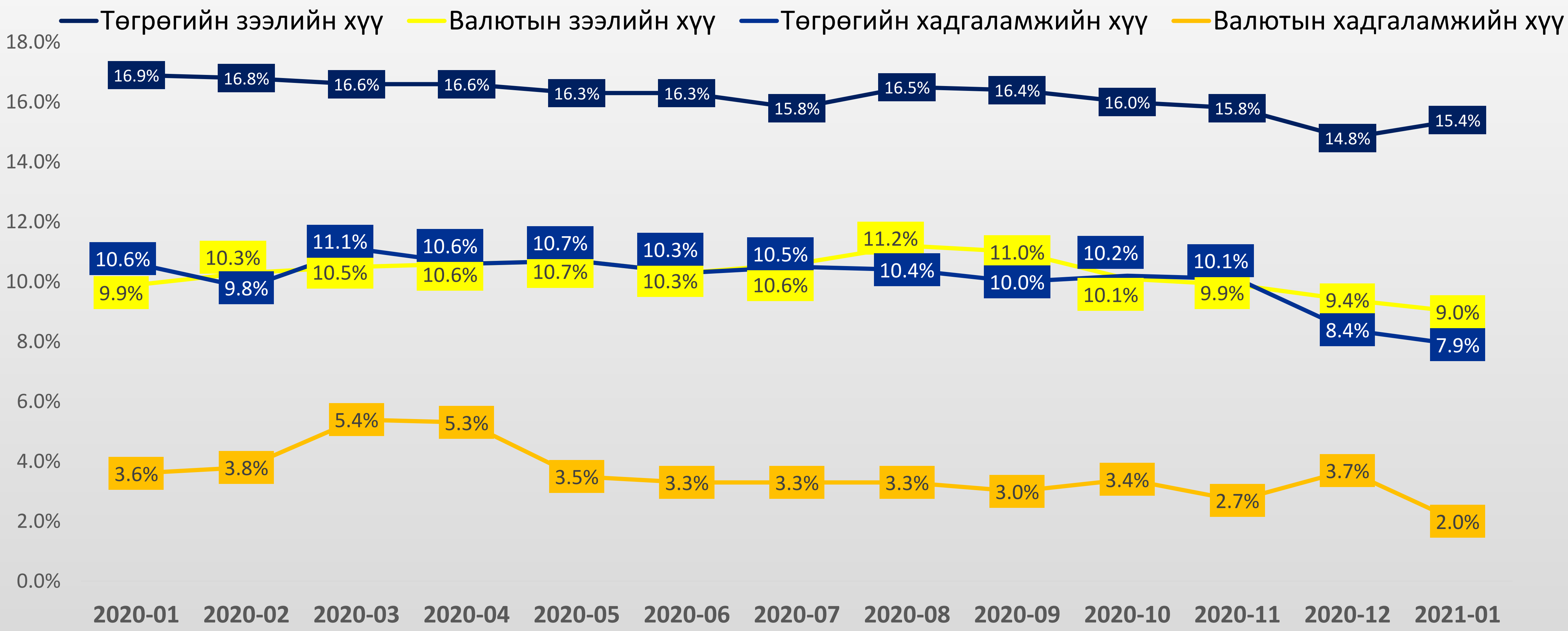

2022 онд арилжааны энгийн хугацаат хадгаламжийн хүү жилээр төгрөгөөр 7,5%, долларын 2,0%

Эх үүсвэр: Монгол банкны тайлан мэдээ /2021/

Санхүүгийн удирдлагын тухай ойлголт

- **Санхүүгийн зах зээл** нь сул чөлөөтэй байгаа мөнгөн хөрөнгийг санхүүгийн зуучлагч байгууллагаар дамжуулан эргэлтэнд оруулж, хуримтлалыг хөрөнгө оруулалт болгох зорилготой.
- **Санхүүгийн менежмент** нь хурдтай хувьсан өөрчлөгдөж буй бизнесийн орчинд санхүүгийн нөөцийг бий болгох, үр ашигтай зарцуулах, хөрөнгө оруулалт болгох, оновчтой санхүүжилтийн шийдвэр гаргах процесс юм. Орлого, зарлагыг зөв төлөвлөж, санхүүгийн тогтвортой байдлыг хангана.

*“Коронавируст халдвар /КОВИД-19/-ын цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль”-ийн 10 дугаар зүйлийн 10.4 дэх хэсэгт “Цар тахлын үед банкны хугацаагүй хадгаламжид хүү тооцохгүй байхаар зохицуулсантай холбоотойгоор 2021 оны 01-р сарын 29-ний өдрөөс эхлэн бүх төрлийн хугацаагүй хадгаламжид хуулийн хэрэгжилт дуусах хүртэл хүү тооцохгүй.

Баярлалаа. ☺